

24.10.2012

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ

Θέμα: Αναφορά 0358/2011, του Tomasz Snarski, πολωνικής ιθαγένειας, σχετικά με την αναθεώρηση του λιθουανικού νόμου περί εκπαίδευσης και τον περιορισμό λόγω αυτής των σχολικών μαθημάτων που διδάσκονται στα πολωνικά

1. Περίληψη της αναφοράς 0358/2011

Ο αναφέρων παραπέμπει στην αναθεώρηση του λιθουανικού νόμου περί εκπαίδευσης που θα περιορίσει το δικαίωμα της πολωνικής εθνικής μειονότητας να διδάσκεται στα πολωνικά. Πέρα από την υποχρεωτική διδασκαλία των λιθουανικών, η επίσημη γλώσσα του κράτους πρέπει να χρησιμοποιείται για τη διδασκαλία της Ιστορίας και της Γεωγραφίας, μεταξύ άλλων μαθημάτων, και η αλλαγή θα οδηγήσει στο κλείσιμο πολωνικών σχολείων εάν δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για συγκεκριμένο αριθμό μαθητών. Ο αναφέρων εκτιμά ότι η εν λόγω ενέργεια της Λιθουανίας συνιστά παραβίαση μιας σειράς διεθνών συμφωνιών και συμβάσεων, συμπεριλαμβανομένου του Διεθνούς Συμφώνου του 1966 για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, της ευρωπαϊκής Σύμβασης-πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων και του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες. Ο αναφέρων ζητεί, ως εκ τούτου, από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να διασφαλίσει την προστασία των δικαιωμάτων της πολωνικής μειονότητας στη Λιθουανία και να εξετάσει κατά πόσον ο νέος λιθουανικός νόμος περί εκπαίδευσης συμμορφώνεται προς την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας.

2. Παραδεκτό

Η αναφορά 0358/2011 χαρακτηρίστηκε παραδεκτή στις 8 Ιουλίου 2011. Η Επιτροπή κλήθηκε

να παράσχει πληροφορίες (άρθρο 202, παράγραφος 6, του Κανονισμού).

3. Απάντηση της Επιτροπής για τις αναφορές 0358/2011 και 0942/2011, που ελήφθη στις 16 Δεκεμβρίου 2011

Οι αναφέροντες ισχυρίζονται ότι οι πρόσφατες τροποποιήσεις του λιθουανικού νόμου για την παιδεία περιορίζουν τα γλωσσικά δικαιώματα της πολωνικής μειονότητας στη Λιθουανία, τούτο δε κατά παράβαση σειράς διεθνών συμφωνιών και συμβάσεων.

Η Επιτροπή επιθυμεί να τονίσει ότι σύμφωνα με το άρθρο 165 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα κράτη μέλη έχουν την κύρια αρμοδιότητα για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση των εκπαιδευτικών τους συστημάτων, καθώς και για τη γλωσσική πολιτική τους. Από την άποψη αυτή, υπενθυμίζεται ότι τα νομικά μέσα στα οποία αναφέρεται ο αναφέρων δεν εμπίπτει στο νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα άρθρα 21 και 22 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύουν τις διακρίσεις βάσει της ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας και ζητούν από την Ένωση να σεβασθεί την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία. Παρά ταύτα, οι διατάξεις αυτές απευθύνονται προς τα κράτη μέλη όταν εφαρμόζουν την κοινοτική νομοθεσία. Συνεπώς, μόνο στις περιπτώσεις αυτές μπορεί η Επιτροπή να ζητήσει την επιβολή της συμμόρφωσης με τις εν λόγω διατάξεις, μέσω της διαδικασίας παράβασης βάσει του άρθρου 258 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Επιτροπή επιθυμεί να προσθέσει ότι, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η προστασία των δικαιωμάτων περί διατήρησης της εθνικής, γλωσσικής και πολιτιστικής ταυτότητας, καλύπτονται από τη Σύμβαση-πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων, της 1ης Φεβρουαρίου 1995, της οποίας είναι συμβαλλόμενο μέρος η Δημοκρατία της Λιθουανίας. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή στις διατάξεις των άρθρων 25 και 26 της εν λόγω σύμβασης, οι οποίες που προβλέπουν τον έλεγχο της εφαρμογής της σύμβασης από την Επιτροπή των Υπουργών, επικουρούμενη από επιτροπή συμβουλευτικού χαρακτήρα για τους σκοπούς της αξιολόγησης της επάρκειας των μέτρων που λαμβάνονται από τα μέρη για την εφαρμογή των αρχών που αναφέρονται στη σύμβαση.

4. Απάντηση της Επιτροπής (ΑΝΑΘ.), που ελήφθη στις 24 Οκτωβρίου 2012

Ισχυριζόμενος ότι η κατάσταση της πολωνικής μειονότητας στην Λιθουανία ολοένα και επιδεινώνεται, ο αναφέρων υποστηρίζει ότι τα γλωσσικά, εκπαιδευτικά και πολιτιστικά δικαιώματα των Λιθουανών πολιτών πολωνικής καταγωγής, τα οποία προκύπτουν από το καθεστώς τους ως αναγνωρισμένης εθνικής μειονότητας, δεν γίνονται σεβαστά κατά παράβαση των σχετικών διατάξεων του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, της Σύμβασης-πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων, της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες. Ο αναφέρων ισχυρίζεται ότι άτομα που ανήκουν στην πολωνική μειονότητα στη Λιθουανία στερούνται του δικαιωμάτος τους στην χρήση και αναγνώριση του ονοματεπωνύμου τους στην μητρική τους γλώσσα καθώς και του δικαιώματος στην ανάρτηση παραδοσιακών τοπικών ονομασιών, ονομάτων οδών και άλλων τοπογραφικών ενδείξεων που προορίζονται για το κοινό επίσης

στην μητρική τους γλώσσα. Ο αναφέρων ισχυρίζεται επίσης ότι πρόσφατες τροποποιήσεις του λιθουανικού νόμου για την παιδεία συνεπάγονται μειονεκτήματα για τους Λιθουανούς που ανήκουν στην πολωνική μειονότητα.

Οι Συνθήκες επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση¹, δεν προβλέπουν γενικές εξουσίες για την Επιτροπή, ώστε να παρεμβαίνει σε κράτη μέλη στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Μπορεί να το πράττει μόνο σε περίπτωση που πρόκειται για ζήτημα σχετικό με το ευρωπαϊκό δίκαιο. Σύμφωνα με το άρθρο 51, παράγραφος 1 ο Χάρτης εφαρμόζεται στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Πέραν τούτου το άρθρο 6, παράγραφος 1 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση καθορίζει ότι *«[ο]ι διατάξεις του Χάρτη δεν συνεπάγονται καμία επέκταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως αυτές ορίζονται στις Συνθήκες.»*

Βάσει των πληροφοριών που παρέχονται στην αναφορά, φαίνεται ότι το ζήτημα που ο αναφέρων θίγει δεν σχετίζεται με την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ. Για τον λόγο αυτό, δεν είναι δυνατόν για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δώσει συνέχεια στα ζητήματα που θίγονται στην αναφορά.

Σε παρόμοιες περιπτώσεις εναπόκειται στα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών τους αρχών, να διασφαλίζουν ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα γίνονται πράγματι σεβαστά και προστατεύονται σύμφωνα με την εθνική τους νομοθεσία και τις διεθνείς υποχρεώσεις στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Επιτροπή υπενθυμίζει επίσης ότι δεν διαθέτει γενικές εξουσίες όσον αφορά τις μειονότητες. Ειδικότερα, η Επιτροπή δεν διαθέτει αρμοδιότητα ως προς ζητήματα που αφορούν τον προσδιορισμό της έννοιας «εθνική μειονότητα», την αναγνώριση του καθεστώτος των μειονοτήτων ή το δικαίωμα αυτοδιάθεσης ή αυτονομίας τους. Τα ζητήματα αυτά υπάγονται στις αρμοδιότητες των κρατών μελών.

Στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή διασφαλίζει ότι τα κράτη μέλη, κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας αυτής, σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων που αναφέρεται στο άρθρο 21 του Χάρτη. Επιπλέον, τα νομοθετικά και χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ συμβάλλουν στην αντιμετώπιση ορισμένων δυσκολιών που ενδέχεται να έχουν αρνητικές συνέπειες για άτομα που ανήκουν σε μειονότητες, όπως οι διακρίσεις, η παρακίνηση σε βία ή το μίσος λόγω φυλής ή εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής.

Όσον αφορά την εικαζόμενη παραβίαση των διατάξεων της Οδηγίας του Συμβουλίου 2000/43/ΕΚ, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι οι διατάξεις του άρθρου 3 της Οδηγίας αυτής περιορίζουν το πεδίο εφαρμογής της, όσον αφορά τον τομέα της παιδείας, στις εξουσίες που έχουν ανατεθεί στην Ένωση. Ως εκ τούτου, εθνικές διατάξεις που ρυθμίζουν τις πτυχές του περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή τα γλωσσικά δικαιώματα εθνικών μειονοτήτων, δεν περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 2000/43/ΕΚ. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή λαμβάνει επίσης υπό σημείωση, ότι το Δικαστήριο κατέληξε στο ίδιο συμπέρασμα στην προδικαστική απόφασή του στην υπόθεση *Runevič-Vardyn κατά Wardyn* (Υπόθεση C-391/09, 12 Μαΐου 2011, παράγραφος 47) όσον αφορά το δικαίωμα στην χρήση ενός ονοματεπωνύμου σε γλώσσα μειονότητας. Επιπλέον, όσον αφορά τα όσα ισχυρίζεται ο αναφέρων σχετικά με ενδεχόμενη παραβίαση του άρθρου 20, παράγραφος 2 ή του άρθρου 21 της ΣΛΕΕ, η Επιτροπή εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι στην

¹ Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

προαναφερθείσα υπόθεση (παράγραφος 70), το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι εάν ένας πολίτης της Ένωσης δεν απολαύει του δικαιώματος να χρησιμοποιεί το ονοματεπώνυμό του στην γλώσσα της μειονότητάς του, αυτό δεν τον παρεμποδίζει από το να ασκεί το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας που αναγνωρίζεται στο άρθρο 21 της ΣΛΕΕ και, ως εκ τούτου, δεν συνιστά περιορισμό.

Τέλος, η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο αναφέρων ισχυρίζεται επίσης, στα παρατήματα της αναφοράς, ότι η Ένωση οφείλει να καταπολεμά ενεργά και όχι παθητικά τις διακρίσεις εις βάρος των εθνικών μειονοτήτων, όπως προβλέπεται στο άρθρο 10 της ΣΛΕΕ. Ως προς αυτό, η Επιτροπή οφείλει να υπογραμμίσει ότι το εν λόγω άρθρο περιορίζει ρητά το πεδίο εφαρμογής του στόχου της Ένωσης να καταπολεμά τις διακρίσεις στον προσδιορισμό και την εφαρμογή των δικών της πολιτικών και δραστηριοτήτων. Η διάταξη αυτή δεν μπορεί, κατά συνέπεια, να αποτελέσει νομική βάση για την επιδίωξη του στόχου αυτού εκτός του πεδίου αρμοδιότητας της Ένωσης.

Η Επιτροπή παραπέμπει εντούτοις τον αναφέροντα στο υφιστάμενο πλαίσιο της Σύμβασης Πλαισίου του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων¹, την πρώτη δεσμευτική πολυμερή νομική πράξη που αφιερώνεται στην προστασία των εθνικών μειονοτήτων γενικά (παρ. 10 της αιτιολογικής έκθεσης της Σύμβασης²), της οποίας τόσο η Δημοκρατία της Πολωνίας όσο και η Δημοκρατία της Λιθουανίας είναι συμβαλλόμενα μέρη. Σύμφωνα με το άρθρο 24, παρ. 1 της Σύμβασης αυτής, ανατίθεται στην Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης το καθήκον να παρακολουθεί την εφαρμογή της Σύμβασης από τα συμβαλλόμενα μέρη. Κατά την αξιολόγηση της επάρκειας των μέτρων που λαμβάνονται από τα μέρη για την εφαρμογή των αρχών που αναφέρονται στη Σύμβαση, η Επιτροπή επικουρείται από επιτροπή συμβουλευτικού χαρακτήρα (άρθρο 26, παρ.1 της Σύμβασης), τα μέλη της οποίας διαθέτουν αναγνωρισμένη εμπειρία στον τομέα της προστασίας εθνικών μειονοτήτων. Η Επιτροπή λαμβάνει υπό σημείωση ότι, ως προς το θέμα αυτό, η Λιθουανία έχει υποβάλει έως σήμερα τρεις εκθέσεις σχετικά με την κατάσταση των εθνικών της μειονοτήτων, η τελευταία των οποίων παρελήφθη από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 21 Σεπτεμβρίου 2011³. Η συμβουλευτική επιτροπή δεν έχει εγκρίνει ακόμα γνωμοδότηση όσον αφορά την τρίτη αυτή έκθεση, αλλά η δεύτερη γνωμοδότηση σχετικά με την Λιθουανία, η οποία εγκρίθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2008, είναι προσβάσιμη για το κοινό στην ιστοσελίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης⁴.

Η Επιτροπή λαμβάνει επίσης υπό σημείωση ότι, κατά τη διάρκεια προσφάτων επισκέψεων στην Λιθουανία και στην Πολωνία, ο αρμόδιος για τις εθνικές μειονότητες επίτροπος του ΟΑΣΕ «ζήτησε επιτακτικά από τις δύο κυβερνήσεις να ασχοληθούν η κάθε μία στην χώρα της με τα ζητήματα που αφορούν τις εθνικές μειονότητες, καταβάλλοντας ταυτόχρονα προσπάθειες για τη βελτίωση των διμερών τους σχέσεων, π.χ. με την επανενεργοποίηση της κοινής ομάδας εκπαιδευτικών εμπειρογνομόνων»⁵. Πέραν τούτου, η Επιτροπή λαμβάνει υπό σημείωση ότι ο Ύπατος Αρμοστής συνεργάζεται με τις δύο χώρες για την έρευνα και την

¹ <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/157.htm>

² <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/157.htm>

³ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_fcnmdocs/PDF_3rd_SR_Lithuania_rev_en.pdf

⁴ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_fcnmdocs/PDF_2nd_OP_Lithuania_en.pdf

⁵ <http://www.osce.org/hcnm/89402>

εκπόνηση συστάσεων σχετικά με την κατάσταση της πολωνικής μειονότητας στη Λιθουανία και της λιθουανικής μειονότητας στην Πολωνία.